

Minna Hellman, Anne-Marie Hildén, Susanna Vöckler-Laitinen

Ryhmärakennuttaminen - ideasta toteutukseen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sairaanhoidaja

Hoitotyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

12.4.2016

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Minna Hellman, Anne-Marie Hildén, Susanna Vöckler-Laitinen Ryhmärakennuttaminen - ideasta toteutukseen 29 sivua + 4 liitettä 12.4.2016
Tutkinto	Sairaanhoitaja (AMK)
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Hoitotyö
Ohjaaja(t)	Yliopettaja FT Leena Rekola
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Senioritaloyhdistys Aikalisä ry jäsenten kokemuksia ryhmärakentamisprojektista, joka toteutettiin Helsingin Jätkäsaarella. Työn tavoitteena oli selvittää jäsenten toiveiden toteutumista rakennusprojektin alkuvaiheesta toteutumiseen, heidän tulevaisuuden visiotaan asumisesta viidentoista vuoden kuluttua ja oliko projekti onnistunut laadukkaasti ikääntymisen kannalta katsottuna. Lisäksi tarkoituksena oli tarkastella yhteisöllisyyden kehittymistä asukkaiden keskuudessa.</p> <p>Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Haastatteluihin osallistui kolmetoista (N=13) henkilöä ja ne toteutettiin kahdessa eri ryhmässä tammikuussa 2016 yhdistyksen tiloissa Jätkäsaarella. Analysointiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineiston pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin ala- ja yläkategoriat. Aineisto analysoitiin induktiivisesti eli aineistosta lähtien. Aineisto pelkistettiin, ryhmiteltiin ja abstrahoitettiin. Muodostuneita kategorioita nimettiin induktiivisesti. Tutkimuksen tuloksena raportoimme analyysissä muodostuneet kategoriat.</p> <p>Tulosten mukaan yhteisöllisyys, yhteinen toiminta ja asuminen saman ikäisten kanssa olivat merkittäviä asioita, jotka herättivät haastateltavien mielenkiinnon rakennuttamisprojektia kohtaan. Lisäksi asukkaita houkutteli asunnon keskeinen sijainti ja se, että he pääsivät itse vaikuttamaan asunnon pohjaratkaisuun ja materiaalivalintoihin. Kaikki haastateltavat kokivat yhteisöllisyyden tärkeäksi ja uskoivat sen vielä kehittyvän ajan kuluessa. Osa koki yhteisöllisyyden myös lisäävän turvallisuuden tunnetta. Kaikki eivät vielä olleet ajatelleet, kuinka pysyvä asunto Helsingin Aikalisä olisi, mutta muutama oli kuitenkin jo ennakkoon suunnitellut asunnon olevan paikka, jossa he haluaisivat ikääntyä. Haastatteluissa tuli esille, että osa asukkaista olisi kuitenkin kaivannut enemmän palvelutalon kaltaisia palveluita ja toimintaa. Moni haastateltavista oli sitä mieltä, että he mahdollisesti tulevaisuudessa voisivat hankkia palveluita ja tukitoimia keskitetysti.</p> <p>Haastattelun toteutusvaiheessa asukkaat olivat juuri muuttaneet asuntoihinsa ja osa muuttoon liittyvistä järjestelyistä oli vielä monella kesken. Jatkotutkimusaiheena voisi kartoittaa tarkemmin, miten yhteisöllisyys on muotoutunut sekä asukkaiden tyytyväisyyttä asumismuotoon. Lisäksi voisi selvittää, onko asukkaiden toimintakyvyn mahdolliset muutokset tuoneet haasteita asumiselle ja miten tilanteet on ratkaistu.</p>	
Avainsanat	yhteisöllisyys, seniori, ryhmärakennuttaminen, laadullinen tutkimus, esteettömyys

Author(s) Title Number of Pages Date	Minna Hellman, Anne-Marie Hildén, Susanna Vöckler-Laitinen Collective building - from the idea to its realization 29 pages + 4 appendices 12 April 2016
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Nursing
Instructor(s)	Leena Rekola PhD, Principal Lecturer
<p>In 2015 a senior association Aikalisä ry finalised a new collective building project for senior housing in Jätkäsaari, Helsinki. In collective building the senior citizens themselves as members of the association has had a chance to have they say on the building project. The aim of this study was to establish and clarify how the Senioritalo Aikalisä ry members find about the successfulness of this type of collective building project, does the final product serve the needs of ageing at present and in the next 15 years. In addition this study looks into general development of communality in such environment.</p> <p>This study was carried out using qualitative methods and the material was collected by using half structured interview technique. The interviews (N=13) where done in two groups and took place in the associations' space in Jätkäsaari in January 2016.</p> <p>The results show that the main reasons that attracted members to participate in the communal building project were its' communality, acting together and living with people in same age group. In addition the interviewees found the central location of the building attractive and that they could influence on the choice of material and general floor plan.</p> <p>All the interviewees found the communality factor of this type of living important and saw it developing even further in the future. Part of the interviewees also found that the communality increases the sense of safeness. On the other hand some of those interviewed missed the type of services and activity that are offered in special service houses for elderly. Several had a vision that such services, or totally new services, could be made possible in the future by centralising different supportive activity.</p> <p>When the interviews took place the residents had only just moved in and some issues related to the move were yet to be finalised. Therefore a suggestion for a follow on study could be to investigate how the communality of the type in the project housing has developed, if the residents are in a long term satisfied with the type of living and has the possible age induced deterioration in physical capability brought new challenges to the type of living and how have they been solved.</p>	
Keywords	communality, senior citizen, collective building, qualitative study, competent impediment

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Senioritaloyhdistys Aikalisä ry:n esittely	1
3	Seniorit 2000-luvulla	3
4	Senioreiden eri asumismuotoja	4
4.1	Senioritalo	4
4.2	Asumisoikeus 55+	4
4.3	Hitas-senioritalo	5
4.4	Ryhmärakennuttaminen	5
5	Laadukas asuminen ikääntyessä	6
5.1	Fyysinen ympäristö	6
5.2	Sosiaalinen ympäristö	7
5.3	Psyykinen ympäristö	8
5.4	Asumisen esteettömyys	8
6	Yhteisö ja yhteisöllisyys	9
6.1	Yhteisö ja yhteisöllisyys määritelmänä	9
6.2	Yhteisöllinen asuminen	10
7	Opinnäytetyön toteutus	10
7.1	Opinnäytetyön tarkoitus tavoite ja kysymykset	10
7.2	Tutkimusmenetelmä ja aineiston analyysi	11
7.3	Aineiston keruu	13
8	Tulokset	14
8.1	Helsingin Aikalisä ry:n jäsenten alkuvaiheen toiveet ja odotukset senioritalosta	14
8.1.1	Ajatus yhteisöllisestä asumisesta	15
8.1.2	Toiveena mielekäs asunto	15
8.2	Toiveet ja kokemukset rakennuttamisprojektista sekä yhteisöllisyydestä	17
8.2.1	Rakennuttamisprosessi	17
8.2.2	Ajatus esteettömyydestä	20
8.2.3	Yhteisöllisyyden syntyminen	20

8.3	Tulevaisuuden visio Aikalisässä asumisesta	22
8.3.1	Tulevaisuuden tarpeet	22
8.3.2	Sosiaalinen kanssakäyminen	23
9	Pohdinta	24
9.1	Tulosten tarkastelu	24
9.2	Tutkimuksen eettisyys	25
9.3	Tutkimuksen luotettavuus	26
	Lähteet	28
	Liitteet	
	Liite 1. Kutsukirje 14.1.2016	
	Liite 2. Tietoinen suostumuslomake	
	Liite 3. Tutkimuslupahakemus	
	Liite 4. Teemahaastattelurunko	

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää As Oy Helsingin Aikalisän asukkaiden toiveita ja kokemuksia rakennusprojektin alkuvaiheesta toteutumiseen sekä tulevaisuuden viisiota asumisesta Helsingin Aikalisässä viidentoista vuoden kuluttua.

Helsingin Aikalisä on Helsingin Jätkäsaareen syyskuussa 2015 valmistuva yksityinen ryhmärakennuttamishanke. Senioritaloyhdistys Aikalisä ry on perustettu vuonna 2010. Sen tarkoitus on senioriasumisen edistäminen rakennuttamalla jäsenten tarpeita palveleva yhteisöllinen kerrostalo. Yhteisöllisellä rakennuttamisella senioreilla on ollut mahdollisuus itse vaikuttaa tulevaisuuden ratkaisuihin laadukkaan ikääntymisen näkökulmasta. (Senioritaloyhdistys Aikalisä ry. 2015.)

Senioreiden yhteisöasuminen Suomessa ei ole vielä yhtä suosittua kuin muissa Pohjoismaissa. Sen odotetaan kuitenkin lisääntyvän (Tuppurainen 2006). Vanhenevan väestön uusista asumismuodoista ja heidän toiveistaan sen suhteen on kirjoitettu paljon ja aihetta on myös tutkittu laajasti. Arjessa selviytyminen on entistä tärkeämpää iän karttuessa. Osallisuuden tunne lisää ikäihmisen hyväksytyksi tulemisen tunnetta ja hyvinvointia. Yhteisöllisyys ja sen syntyminen on tärkeää senioritalon yhteishengen ja viihtyvyyden kannalta. (Rinne 2010.)

Tavoitteena on teemahaastattelun avulla selvittää, onko projekti onnistunut laadukkaan ikääntymisen kannalta katsottuna. Laadukkaaseen ikääntymiseen liittyy ympäristön ja asunnon esteettömyys, sosiaalinen kanssakäyminen ja palveluiden saatavuus. Selvittämme myös yhteisöllisyyden kehittymistä Helsingin Aikalisässä. Aihe on ajankohtainen, koska ikääntyvien ihmisten asumistarpeet sekä toiveet muuttuvat tulevaisuudessa.

2 Senioritaloyhdistys Aikalisä ry:n esittely

Senioritaloyhdistys Aikalisä ry perustettiin vuonna 2010 muutamien seniori-ikäisten henkilöiden toimesta. Yhdistyksen tarkoituksena oli senioriasumisen edistäminen ja toteuttaa yhdistyksen jäsenten tarpeita palveleva yhteisöllinen kerrostalo ryhmärakennutta-

malla. Tässä toteutustavassa yhdistys katsoi, että talon tulevilla asukkailla on hyvä mahdollisuus vaikuttaa oman asuntonsa suunnitteluun ja yhteisten tilojen muotoutumiseen. Yhdistyksellä oli useita perustavia ajatuksia siitä, millaisessa asunnossa ja ympäristössä yhdistyksen jäsenet haluaisivat asua seniori-ikäisinä. Asunnon ja asumiskustannusten tulisi olla kohtuuhintaisia. Ympäristön tulisi olla virikkeellinen tarvittavine palveluineen. Asukkailla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa palveluiden sekä yhteisöllisyyden kehittämiseen yksityisyyttä unohtamatta. Yhtenä ajatuksena oli, että fyysisen ja henkisen kunnon ylläpitäminen olisi vaivatonta. Toiveena oli myös modernien multimediapalveluiden saatavuus. (Senioritaloyhdistys Aikalisä ry 2015.)

Rakentamista varten perustettiin Asunto Oy Helsingin Aikalisä, joka vastasi talon rakentamisesta. Tontti on kaupungin vuokratontti. Yhtiötä ja sen asukkaita koskee Hitasääntely. Asunto-osakeyhtiön perustajaosakkaat ovat allekirjoittaneet ennen yhtiön perustamista osakassopimuksen, jossa he sitoutuvat noudattamaan senioritalon periaatteita. Yksi periaatteista on se, että kussakin asunnossa ainakin yhden asukkaista tulee olla 55 vuotta täyttänyt. (Senioritaloyhdistys Aikalisä ry 2015.)

Yhdistys haki Helsingin kaupungilta tarkoitukseen sopivaa tonttia Jätkäsaaresta ja kaupunginhallitus myönsi sen yhdistykselle 28.1.2013. Hankkeen tontti sijaitsee Jätkäsaaresta, osoitteessa Livornonkatu 8. Tontin rakennusoikeus on 3400 m², josta 70 m² on liiketila-kerrosalaa. Rakennukseen tulee asemakaavan mukaisesti kuusi täyttä kerrosta ja lisäksi näitä pienemmät seitsemäs ja kahdeksas kerros. Asuntoja on kaikkiaan 42 kooltaan 1h+kk – 4-5h+k sekä tavanomaista kerrostaloa huomattavasti runsaammat yhteistilat. Katutasossa ei ole asuntoja, vaan pelkästään yhteistiloja kuten monikäyttösali, pesula sekä liiketila toriaukion kulmauksessa. Osa yhteistiloista; sauna, oleskelutila, kuntosali ja vastaanotto-tila ovat talon 8. kerroksessa. Jokaisessa asunnossa on parveke. Taloyhtiössä on 28 autopaikkaa pysäköintiluolassa. Talossa ei ole väestönsuojaa, vaan pysäköintiluola toimii myös väestösuojana. (Senioritaloyhdistys Aikalisä ry 2015.)

Rakennuttamista johtamaan yhdistys kiinnitti toukokuussa 2013 rakennuskonsultin ja arkkitehdin. Rakennuskonsultti valittiin sillä perusteella, että hän oli ollut vastaavassa tehtävässä eräässä toisessa samanlaisessa hankkeessa. Arkkitehdin valintaan vaikutti se, että hän oli tehnyt lisensiaattityönsä avoimesta asuntorakentamisesta ja oli hyvin perehtynyt asukaslähtöisen suunnittelun teoriaan ja käytäntöön. As Oy Helsingin Aikalisän hanke toteutettiin ennen ryhmärakennuttamislain hyväksymistä ja voimaantuloa. (Sepänen 2015: 30–32.)

Rakennuslupahakemus jätettiin sisään toukokuussa, kun asunto-osakeyhtiö perustettiin. Rakentaminen alkoi loppukesästä 2014. Arvioitu rakennusaika oli 13 kuukautta. Muutto taloon tapahtui loppuvuodesta 2015. (Senioritaloyhdistys Aikalisä ry 2015.)

3 Seniorit 2000-luvulla

Hyvä elämä ja arki koostuvat siitä, että ikäihminen kykenee tekemään itsellensä mielekkäitä asioita. Tämän takia on tärkeää luoda heille edellytykset ja mahdollisuudet osallistua oman elämän suunnitteluun sekä olemaan oman arkensa asiantuntijoita. Niin sanottua kolmatta ikää elävät eli eläkkeen kynnyksellä olevat ovat aktiivisia, osallistuvia sekä itsenäisiä. (Eloisa ikä-ohjelma 2012–2017.) Suomen väestörakenne tulee muuttumaan nopeasti tulevina vuosina. Vuoden 2012 lopussa oli yli 65-vuotiaita 1 018 420 (18,8 % koko väestöstä) ja yli 85-vuotiaita 123 673 (2,3 %). Tilastokeskuksen ennusteen mukaan vuonna 2030 yli 65-vuotiaita on 1 496 000 (25,6 %) ja yli 85-vuotiaita 226 000 (3,9 %). (Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma. 2013.)

Suurten ikäluokkien uskotaan luovan uudenlaisen eläkeläiskulttuurin ikääntyessään. Nykyajan seniorit ovatkin aktiivisia, he haluavat matkustella ja käydä kulttuuritapahtumissa. Tätä vaihetta voidaan myös kutsua nimellä kolmas ikä. Kolmannella iällä tarkoitetaan vanhuusiän ja työiän välissä olevaa vaihetta, useimmiten eläkeiän kynnyksellä olevia. Tässä iän vaiheessa työelämä on jo mahdollisesti takana, lapset ovat muuttaneet kotoa ja omat vanhemmat ovat usein kuolleet, jolloin aikaa ja mahdollisuuksia elää aktiivista elämää on jopa enemmän kuin koskaan aikaisemmin on ollut. Kolmannen iän vaiheessa myös toimintakyky sekä yleinen fyysinen ja psyykinen kunto ovat useimmiten hyviä. Tässä vaiheessa moni alkaa myös pohtia tulevaisuutta ja vanhenemista. Onko nykyinen asumismuoto toimiva esteettömyyden kannalta? Tarjoaako ympäristö myös tulevaisuudessa tarpeeksi virikkeitä sekä palveluita? Oma koti on mahdollisesti jäänyt liian isoksi ja vähemmän vaivaton rivitalo tai kerrostaloasunto helppoine ratkaisuneen alkaa viehättää. Myös uudenlaiset toiveet tarpeineen tuovat uusia haasteita kodille sekä ympäristölle. Suurten ikäluokkien kannalta on kiinnostavaa, minkälaiseksi asuminen tulee muokautumaan tulevaisuudessa noin 10–15 vuoden kuluttua. Onko mielekkäämpää asua maaseudun rauhassa lähellä luontoa vai alkaako kaupunkiasuminen virikkeineen ja mahdollisuuksineen houkuttaa enemmän? (Kiljunen 2015.)

4 Senioreiden eri asumismuotoja

4.1 Senioritalo

Senioritalot voivat olla vuokra- asumisoikeus- tai omistustaloja ja ne on suunnattu 55-vuotialle ja sitä vanhemmille. Ikäraja koskee vähintään yhtä asujaa. Senioritalojen tarkoituksena on ikääntymistä tukeva ja esteetön asuminen. Talot sijaitsevat yleensä keskeisellä paikalla palvelujen ja hyvien liikenneyhteyksien äärellä. Palvelujen tarjonta eri senioritaloissa vaihtelee suuresti. Sairaanhoido- ja hoivapalveluja asukas voi itse tilata tai terveydentilan vaatiessa käyttää kunnallisia kotihoidon palveluja. Hyvin suunnitelluin ratkaisuin varmistetaan, että apuvälineet on helppo asentaa asuntoon ja ottaa tarvittaessa käyttöön, joissakin taloissa voi olla myös turvapuhelinpalvelu. Myös talojen yhteiset tilat koostuvat yleensä yhteisestä olohuoneesta, joissa voi järjestää esimerkiksi erilaisia tilaisuuksia ja tavata muita talon asukkaita. Myös liikunta- ja harrastetilat ovat yleisiä, lisäksi taloissa voi olla esimerkiksi yksityisiä palveluja kuten fysioterapiaa, kauneushoitola ja lounasravintola. (Tyvimaa 2012.)

4.2 Asumisoikeus 55+

Asumisoikeusasunnon omarahoitusosuus on 15 % asunnon hinnasta, eikä siinä ole jälleenyntiriskiä. Asumisoikeusmaksu tarkistetaan rakennuskustannusindeksillä luovutuksessa asumisoikeudesta, sitä ei voi lunastaa omistusasunnoksi. Hakija ei saa omistaa paikkakunnalla asumistarpeen tyydyttävää asuntoa eikä hänellä saa olla varallisuutta siinä määrin, että hän kykenee hankkimaan tarvettaan vastaavan asunnon. Yli 55-vuotiailla hakijoilla sekä asumisoikeusasunnosta toiseen vaihtavalla hakijalla ei ole varallisuusrajoitteita. (Asumisoikeusasunnot. 2015.)

Asumisoikeuden hankkiminen ja ostaminen: kunnalta haetaan asumisoikeusjärjestysnumero, joka on henkilökohtainen ja sen tulee olla käyttämätön. Tämän jälkeen ostaja ilmoittautuu kohteeseen hakijaksi. Uudiskohteita haetaan rakennuttajan ilmoittamana hakuaikana. Asuntoja tarjotaan järjestysnumeron perusteella, eli pienimmän järjestysnumeron haltijalle asuntoa tarjotaan ensin. Kun asiakas on ilmoittanut ottavansa tarjotun asunnon vastaan, kunta hyväksyy hänet asumisoikeuden ostajaksi. Asumisoikeusmaksu erääntyy noin kahden viikon kuluttua asumisoikeussopimuksen allekirjoittamisesta. Asumisoikeussopimus käy lainan vakuudeksi pankkiin. Asumisoikeusasunnossa

asumisturva on samanlainen kuin omistusasunnoissa, ja asunnosta luovuttaessa asumisoikeusmaksu tarkistetaan rakennuskustannusindeksillä. Aukkaan luopuessa asumisoikeudesta on yhtiö velvollinen lunastamaan asumisoikeuden kolmen kuukauden kullua irtisanomisesta. (Asumisoikeusasunnot. 2015.)

4.3 Hitas-senioritalo

Hitas on Helsingissä käytössä oleva asuntojen hinta- ja laatutason sääntelyjärjestelmä, jossa asuntojen hinnat perustuvat niiden todellisiin tuotantokustannuksiin. Asuntojen enimmäishinnan sääntely koskee sekä uusia että vanhoja Hitas-asuntoja. Kiinteistöviraston asunto-osasto valvoo jälleenmyyntiä sekä pitää yllä Hitas-rekisteriä. (Hitas-asuminen. 2015.)

Vanhan Hitas-asunnon ostaminen onnistuu samoin kuin minkä tahansa asunnon ostaminen. Asunnon hinta voi olla enintään voimassa oleva rajahinta tai vahvistettu enimmäishinta. Uudet Hitas-asunnot ostetaan rakennuttajilta. Suurin rakennuttaja on Helsingin kaupungin asuntotuotantotoimisto (ATT). Kiinteistövirasto hyväksyy Hitas-yhtiöiden hankinta-arvon. Hitas-asunnon myyminen: omistaja vastaa itse asunnon myymisestä ja sitä ennen hänen on varmistettava asunnon enimmäishinta. Sen vahvistamista varten tarvitaan isännöitsijältä isännöitsijäntodistus (riittää enimmäishinnan vahvistamiseen, mikäli huoneistokohtaisia parannuksia ei ilmoiteta) tai enimmäishinnan vahvistamislokkkeen, mikäli huoneisto- ja yhtiökohtaiset parannukset ilmoitetaan. (Hitas-asuminen. 2015.)

4.4 Ryhmärakennuttaminen

”Ryhmärakennuttamisella tarkoitetaan asunnonhankintatapaa, jossa asukkaat toimivat perustettavan asunto-osakeyhtiön perustajaosakkaina. Asunto-osakeyhtiö suunnittelee ja rakennuttaa asunnot ammattisuunnittelijoiden ja -rakennuttajakonsultin avulla.” (Saraco D&M 2010.)

Näin asukkailla on mahdollisuus hankkia markkinahintoihin nähden edullinen asunto, koska perustajaurakoinnin eli gryndauksen kate jää kustannuksista pois. Asunnon rakennuskustannukset muodostuvat tonttikustannuksista, liittymismaksuista, hankekehitys-, suunnittelu- ja rakennuskustannuksista. Asunto-osakeyhtiö voi itse valita asuntojen

suunnittelijat ja rakennuttajakonsultit. Asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa asunnon suunnitteluun ja laatuun. (Saraco D&M 2010.)

Ryhmärakennuttajat ry. on perustettu vuonna 2011 ja sen tarkoituksena on edistää ryhmärakentamista Suomessa. Sen ajatuksena on lisäksi vaikuttaa ryhmärakennuttamisen lainsäädäntöön, maapolitiikkaan, kaavoitukseen, rahoitukseen ja muihin ryhmärakennuttamisen edellytyksiin. Yhdistys myös antaa tarvittaessa tietoa ryhmärakennuttamisesta kaikille kiinnostuneille. (Ryhmärakennuttajat ry. 2013.)

5 Laadukas asuminen ikääntyessä

5.1 Fyysinen ympäristö

Fyysisellä ympäristöllä tarkoitetaan asuntoa rakennusta tai korttelia ja niihin liittyviä tiloja ja varusteita (Tyvimaa 2012). Iäkkäiden elämänlaadun kannalta paras asuinympäristö on oma koti, jossa on mielekästä tekemistä ja se tukee itsemääräämisoikeutta sekä osallisuutta. Ikääntyvän hyvinvointia tukeva ympäristö koostuu mm. kuntien erilaisista asumisen vaihtoehtoista, palvelurakenteista ja fyysisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ympäristön tekijöistä. Muita huomioitavia seikkoja ovat esimerkiksi asuinalueiden sijainti ja joukkoliikennetilat. Ihmisten oma ennakointi on myös tärkeässä asemassa. On hyvä varautua siihen, että toimintakyky iän myötä muuttuu. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013: 21–22.)

Suomessa palvelurakenne on vielä hyvinkin laitostainen verrattuna muihin Euroopan maihin. Useiden palvelutalojen ja laitosten tilat ovat ahtaita, näin ollen ne eivät tue riittävästi iäkkäiden toimintakykyä ja omatoimisuutta. Kotona asumista tulisi tukea ja se vaatii asumisen, asuinympäristöjen ja palvelujen uudistamista. Ikääntyvälle väestölle tulisi olla tarjolla erilaisia asumisen vaihtoehtoja, esteettömiä ja turvallisia asuinympäristöjä ja erilaisia palvelukokonaisuuksia. Ikääntyvien asiointia ja osallistumista erilaisiin tilaisuuksiin tulisi mahdollistaa riittäväillä ja kohtuuhintaisilla liikenne- ja kuljetuspalveluilla. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013: 21–22.)

Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman 2013–2017 mukaan järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan roolia tulisi lisätä ikääntyneiden asumisessa ja sitä tukevissa palveluissa. Turvallinen ja esteetön ympäristö tukee iäkkäiden liikkumista ja omatoimisuutta. Keskeisiä asioita ovat myös riittävä valaistus, levähdyspaikat ja katujen ja kevyenliikenteen väylien kunnossapito. Hyvinvointiteknologiaa käyttämällä tuetaan kotona asumista ja edesautetaan arjessa selviämistä sekä luodaan turvallisuuden tunnetta. Hyvinvointiteknologialla tarkoitetaan tietoteknisiä ja teknisiä ratkaisuja, joilla voidaan ylläpitää tai parantaa ikääntyvän elämänlaatua, hyvinvointia tai terveyttä.

5.2 Sosiaalinen ympäristö

Sosiaalinen ympäristö voidaan käsittää koskevan niitä palveluja ja ympäristöä, jotka auttavat ikääntyvän ihmisen osallistumista, omien asioiden hoitoa, yhteydenpitoa ja vuorovaikutuksessa olemista muihin ihmisiin sekä sukupolvien välistä kanssakäymistä ja yhteenkuuluvuutta. Sosiaalisen ympäristön hyvää toimivuutta edellyttää fyysisen ympäristön esteettömyys. (Tervaskari 2006.)

Sosiaalinen ympäristö voidaan jakaa yksilötasoon, ryhmätasoon ja yhteiskuntatasoon. Yksilötasolla ihminen tietää omat mahdollisuutensa ympäristön suhteen ja tuntee itsensä osaksi ympäristöä sekä kokee ympäristön toimintaansa tukevaksi. Ryhmätaso muodostuu sosiaalisista suhteista muihin ihmisiin kuten perheeseen, sukulaisiin, ystäviin ja yhteisönsä jäseniin. Yhteiskuntatasolla olevilla tekijöillä tarkoitetaan ihmistä sosiaalisessa organisaatiossa. Sosiaalinen ympäristö on myös samalla fyysinen ympäristö silloin, kun puhutaan siitä ympäristöstä missä ikääntynyt ihminen asuu. Kylä, kaupunki ja asuinalue on tärkeä yhteisöllinen voimavara. Asuinalueeseen liittyy muutakin kuin sen tarjoamat palvelut ja fyysinen ympäristö. Se on myös osa elämänhistoriaa, jossa mukana on tunne ja henkinen puoli. Tuttu ympäristö, joka pitää sisällään muistoja tuo turvallisuutta sekä jatkumoa elämään. Koti ja sen tutut tavarat ja niiden tuomat muistot ovat tärkeitä ikääntyville. (Tervaskari 2006.)

Sosiaaliset suhteet ja tärkeät ihmissuhteet pitävät iäkkäiden toimintakykyä yllä. Ihmissuhteet tuovat merkityksellisyyttä elämään ja pitävät mielen virkeänä. Myös sosiaalinen toiminta kuten kerhot ja yhdistykset ovat henkisesti antoisia ja ylläpitävät terveyttä. Elämän tyytyväisyyttä lisää sosiaalinen verkosto, joiden jäsenistä perhe ja erityisesti lapset ovat tärkeimpiä. Useat tutkimukset osoittavat, että elämään tyytyväisyys on korkea niillä,

jotka kokevat itsensä terveiksi ja sitoutuvat edistävään itsehoitoon. Tämän voidaan tulkita tarkoittavan sitä, että halu huolehtia itsestään johtuu tyytyväisyydestä elämään ja että itsehoito kohottaa elämään tyytyväisyyttä. (Tervaskari 2006.)

5.3 Psyykkinen ympäristö

Psyykkinen toimintakyky muodostuu sekä mielialan, persoonallisuuden ja elämänhallinnan psyykkisten voimavarojen kapasiteetista että mielenterveyden häiriöistä sekä psyykkisistä oireista. (Psyykkinen toimintakyky. 2016.)

Psyykkinen toimintakyky kertoo ihmisen voimavaroista ja hänen kyvystään selvitä arjen haasteista ja kriiseistä. Psyykkinen toimintakyky on elämänhallintaa, mielenterveyttä ja psyykkistä hyvinvointia. Tuntemiseen ja ajattelemiseen liittyviä toimintoja ovat mm. kyky vastaanottaa ja käsitellä tietoa, kyky tuntea, kyky kokea ja muodostaa käsityksiä omasta itsestä ja ympäröivästä maailmasta sekä kyky suunnitella elämää ja tehdä sitä koskevia ratkaisuja ja valintoja. Psyykkinen toimintakyky on myös selviytymistä sosiaalisen ympäristön haasteista. Myös yksilön persoonallisuus on osa toimintakykyä. (Toimintakyvyn ulottuvuudet. 2016.)

5.4 Asumisen esteettömyys

Esteettömyydellä tarkoitetaan ympäristön soveltuvuutta liikuntaesteisille sekä aistivammisille. Esteettömässä ympäristössä on kiinnitetty huomiota tasoeroihin, portaisiin ja pyörätuolilla liikkumiseen. Myös riittävä valaistus, materiaalit sekä värivalinnat vaikuttavat asuntojen esteettömyyteen. Parhaimmillaan esteetön ympäristö ylläpitää ikääntyneen tämän hetkistä toimintakykyä sekä edistää fyysisiä, psyykkisiä, kognitiivisia ja sosiaalisia toimintakyvyn osa-alueita. Asuntojen että asuinympäristöjen esteettömyydellä voidaan vähentää ikääntyneiden tapaturmia, lisätä turvallisuuden tunnetta ja omatoimisuutta. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. 2008: 40.)

Suurimpia haasteita kaupunkiympäristössä ovat kerrostalot jotka ovat joko hissittömiä tai hissit ovat liian pieniä. Vuonna 2011 hissittömiä kerrostaloja oli yli 18000 ja näissä rakennuksissa hissittömiä porrashuoneita yhteensä noin 42000. Hissien rakentaminen mahdollistaakin ikääntyneiden asumisen kotonaan pidempään. Esteettömyys käsittää myös asuinrakennuksessa huomioidut ratkaisut, kuten huoneiden väliset listat, riittävän

kokoiset peseytymistilat, oven karmien koon, valaistuksen, sekä mahdollisesti tukikahvat ja muut apuvälineet. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013: 21.)

6 Yhteisö ja yhteisöllisyys

6.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys määritelmänä

Yhteisöllisyys ja yhteisöt sekä yhteisöllinen toiminta on ihmiselle luonteenomaista ja ihmisen olemassaololle välttämätöntä. Yhteisöllisyys on ihmisten välistä vuorovaikutusta ja kommunikointia. Yhteisöllisyyttä ja yhteisöä voidaan käyttää samaa tarkoittavana asiana ja ne mielletään usein synonyymeiksi kun puhutaan yhteisöajattelusta. Erona yhteisön ja yhteisöllisyyden välillä voidaan kuitenkin pitää yhteisön konkreettisempaa käsitettä ja yhteisöllisyyden henkisempää muotoa samasta käsitteestä. (Törrönen 2006: 135.)

Yhteisön muodostamat ihmiset kokevat tunnepitoista suhdetta muihin yhteisön jäseniin. Yhteisön jäsenet jakavat yhteiset arvot ja normit. Yhteisöllisyys syntyy jäsenten kesken toiminnallisuuden ja henkisen siteen myötä. Yhteisön jäsenillä on keskenään samankaltaisia psykologisia piirteitä, jotka yhdistävät heidän toimintansa. Yhteisöllisyys tarkoittaa, että yhteisön jäsenet jakavat jonkun yhteisen tavoitteen ja toimivat sen edistämiseksi. Hyvin toimivassa yhteisössä kaikki tietävät, mitkä ovat toiminnan tavoitteet ja päämäärät. (Eloranta – Punkanen 2008: 135.)

Yhteisöllisyydessä tarkoitus on toimia demokraattisesti, avoimesti ja sallivasti. Yhteisöllisyys tuo ihmiselle lisäarvoa tuomalla yhteisön luomaa toimintakykyä sekä henkisesti että fyysisesti. Yhteisöllisyydessä heikot siteet luovat keskinäisen luottamuksen tunteen, kun taas vahvat siteet voivat johtaa demokratian vähäisyyteen. Luottamus lisää yhteisöllisyyden tunnetta. (Hyypä 2002: 50–51.)

Vanhenevaa väestöä ajatellen yhteiskunta tarjoaa sosiaaliturvaa eri muodoissa, mutta se täyttää lähinnä perustarpeet ja -palvelut. Ihminen tarvitsee sen lisäksi myös lähiyhteisön tukea ja turvaa tunteakseen itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi. Ihminen tarvitsee

myös tunnetta, että kuuluu johonkin ryhmään. Jotkut ihmiset osallistuvat aktiivisesti esimerkiksi poliittiseen toimintaan, joka tuo yhteisöllisyyden tunnetta. Tätä samaa tunnetta tuo omaisten, ystävien ja naapurien positiivinen sosiaalinen kontrolli, joka merkitsee huomioiduksi tulemistä ja välittämistä. (Forss – Vatula-Pimiä 2014: 168–169.)

6.2 Yhteisöllinen asuminen

Suomeen rantautui ajatus kaupunkiympäristön asuinyhteisöistä 1980-luvun alussa. Mallia oli otettu muista Pohjoismaista, erityisesti Tanskasta. Ensimmäinen yhteisölliseen asumiseen suunniteltu projekti lanseerattiin Jyväskylän asuntomessuilla 1984. Tämän jälkeen rakennettiin useita yhteisöasumiseen tarkoitettuja taloja eri kaupunkeihin 90-luvun aikana. 2000-luvun vaihteessa rakennuttajien kiinnostus tällaisiin projekteihin kuitenkin hiipui. Tämän jälkeen yhteisöasumishankkeita lähti työstämään yksityiset yhdistykset omiin tarpeisiinsa, myös senioriasumiseen. (Yhteisöllinen asuminen on Suomessa yhä harvinaista. 2012.)

Ikääntyvien määrä Suomessa kasvaa ja tämän uuden ikäpolven toiveet elämisestä ja asumisesta ovat erilaisia kuin aikaisempien ikäpolvien. Ikääntyvät haluavat enenemässä määrin olla mukana aktiivisesti päättämässä omista asioistaan sekä asumisen että hoidon suhteen. He haluavat järjestää oman vanhuutensa olosuhteet itsensä näköiseksi. Yhteisöllinen asuminen on yksi ratkaisu tällaiseen elämäntyyliin. Yhteisöllisessä asumisessa ikääntyvät voivat itse muodostaa haluamansa asuinyhteisön, joka toimii tukena asumisessa ja jonne he voivat itse hankkia tarvitsemiaan palveluja sekä hoitoja. Asuinyhteisön periaatteena on, että se huolehtii jäsenistään tarjoamalla apua, mutta myös yhteistä toimintaa. (Aalto – Kettunen 2013.)

7 Opinnäytetyön toteutus

7.1 Opinnäytetyön tarkoitus tavoite ja kysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Helsingin Aikalisän jäsenten toiveiden toteutumista ja kokemuksia rakennusprojektin alkuvaiheesta toteutumiseen sekä tulevaisuuden visio asumisesta Helsingin Aikalisässä viidentoista vuoden kuluttua.

Tutkimustehtävänä on kuvata:

1. Mitkä olivat Helsingin Aikalisän jäsenten alkuvaiheen toiveet ja odotukset?
2. Asukkaiden toiveet ja kokemukset rakennuttamisprojektista.
3. Mikä on Helsingin Aikalisän jäsenten tulevaisuuden visio asumisesta viidentoistavuoden päästä?

7.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston analyysi

Valitsimme aineiston tarkasteluun sisällön analyysin, koska ihmisten mielipiteitä ja tuntemuksia on hankala luokitella ennen aineiston keräämistä. Tämä antaa asukkaille sekä tutkijoille vapaammat kädet soveltaa aineistoa, sekä nostaa esille juuri niitä asioita joita asukkaat itse kokivat tärkeäksi. Tällöin myös luokat nousevat esiin haastattelumateriaalista ja haastateltavien kokemuksista. Tutkijoiden tarkoituksena on kuvailla asukkaiden kokemuksia, ei tulkita niitä. Sisällön analyysillä voidaan kuvata tutkimuskohdetta systemaattisesti sekä objektiivisesti. Sisällönanalyysin menetelmää voidaan käyttää, kun halutaan analysoida muun muassa päiväkirjoja, kirjeitä, puhetta, dialogeja, raportteja, kirjoja ja artikkeleita. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada tutkittava ilmiö mahdollisimman tiivistettyyn ja yleistettyyn muotoon. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 4.)

Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta luodaan teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Analyysiyksiköt eivät saa olla etukäteen sovittuja ja harkittuja. Periaatteena on, että aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla tai teoriolla tutkittavasta ilmiöstä ei saisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa, koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 95.)

Sisällönanalyysia voidaan tarkastella joko induktiivisesta tai deduktiivisesta lähtökohdasta. Aineiston analysoinnissa käytimme induktiivista lähestymistapaa sekä teemoittelua.

Induktiiviseen, eli aineistolähtöiseen analyysiprosessiin kuuluu pelkistämistä, ryhmittelyä ja abstrahointia. Pelkistämällä tarkoitetaan sitä, että aineistosta etsitään tietynlaisia ilmaisuja jotka liittyvät tutkimuskysymyksiin. Ilmaisut kirjataan ylös mahdollisimman tarkkaan. Ryhmittelyssä etsitään yhtäläisyyksiä pelkistetyistä ilmaisuista. Samaa käsitettä

kuvaavat asiat yhdistetään yhteen kategoriaan, jonka jälkeen kategorialle annetaan sisältöä mahdollisimman hyvin kuvaava nimi. Ryhmittelyn jälkeen seuraa abstrahointi, tällöin käsitteistä muodostetaan yleiskäsitteiden avulla uusia luokkia ja yläluokkia. Lopulta saadaan kuvaus tutkimuskohteesta. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 5-7.)

Teemoittelu voi olla luokituksen kaltaista, mutta siinä aineiston sisältöä tarkastellaan sen mukaisesti, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelussa ja luokittelussa on molemmissa kuitenkin kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Teemojen kautta tapahtuva aineiston tarkastelu tuo eri teemojen esiintyvyyden selkeästi esille. Aineisto voidaan ensiksi jakaa haastateltavien taustatietojen mukaisesti kuten ikä, sukupuoli tms. Tämän mahdollisen alustavan ryhmittelyn jälkeen aineistosta aletaan etsiä tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Jos aineiston keruu on tehty teemahaastattelulla, on aineiston pilkkominen teemoittamalla suhteellisen helppoa, koska haastattelun teemat muodostuvat jo itsessään jäsenyyksen aineistoon. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 93.)

Aineistoa analysoidessamme kirjoitimme aluksi nauhoitetut haastattelut sanatarkasti. Haastatteluja kirjoittaessamme saimme niistä kattavan kokonaiskuvan. Tämän jälkeen luimme aineiston 2-3 kertaa lävitse ennen ryhmittelyyn ryhtymistä. Samalla etsimme tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin liittyviä ilmaisuja ja merkitsimme ne alleviivauksilla. Tämän jälkeen eri aiheisiin liittyvät ilmaisut eroteltiin toisistaan värikynillä alleviivausten. Ilmaisut pelkistettiin yhteen tai muutamaan sanaan ja listattiin eri paperille. Näin saimme muodostettua listan ilmaisuista. Tämän jälkeen luokittelimme samaa käsitettä kuvaavat asiat alaluokkiin. Annoimme ryhmille nimet, jotka kuvaa ilmaisun sisältöä. Joissakin kohtaa jouduimme miettimään muodostammeko yhden vai kaksi ryhmää joistain ilmaisuista. Päädyimme tekemään useamman ryhmän ja vasta seuraavassa vaiheessa yhdistelemään niitä yläluokiksi.

Seuraavaksi mietimme mitkä alaluokat voisi yhdistää aihepiireiltään yläluokiksi. Tässä mietimme myös haastattelumme teemoja. Pyrimme muodostamaan yläluokkia aineiston teemojen mukaisesti. Pohdimme yläluokkien nimiä, jotta ne olisivat mahdollisimman kuvaavia alaluokkien suhteen. Poistimme ja lisäsimme yläluokkia ja ryhmittelimme alaluokkia uudestaan useaan otteeseen. Lopuksi yhdistimme yläkategoriat yhdistäväksi kategoriaksi tutkimuskysymystemme mukaisesti.

Työssämme tulokset esitellään muodostettujen yläluokkien sisällön kautta. Kuvaamme haastateltavien kokemuksia, ajatuksia, toiveita ja tulevaisuuden visiota Helsingin Aikalisässä asumisesta ja itse rakennuttamisprojektista.

7.3 Aineiston keruu

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin käyttämällä teemahaastattelua. Tutkimme asukkaiden kokemuksia liittyen rakennusprojektiin ja yhteisöllisyyden kehittymiseen. Teemahaastattelun avulla asukkaat saivat mahdollisimman vapaasti kertoa mielipiteitään ja tuntemuksiaan. Asukkaat saivat haastattelun kutsukirjeessä (liite 1.) informaatiota haastattelun liittyvistä teemoista, joita sitten käsitelimme ryhmähaastattelun muodossa. Teemahaastattelulle onkin tyypillistä, että tietyt aihepiirit ovat tutkijoiden ja haastateltavien tiedossa, mutta kysymysten järjestys sekä tietty muoto puuttuvat (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2004: 197). Haastattelun suurena etuna pidetään myös joustavuutta sekä mahdollisuutta säädellä aineiston keruuta tilanteen vaativalla tavalla, vastaajia myötäillen. (Hirsjärvi ym. 2004: 193–194.)

Ryhmähaastattelua pidetään keskusteluna, joka toteutetaan vapaamuotoisesti. Tällöin osanottajalla on mahdollisuus kommentoida aihealueita mahdollisimman spontaanisti, tuottaen siten haastattelijoille monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmähaastattelun tavoitteena on aikaansaada ja helpottaa keskustelua ryhmän kesken. Ryhmähaastattelun merkitys korostuu silloin, kun tavoitteena on selvittää kuinka haastateltavat henkilöt muodostava yhteisen kannan ajankohtaiseen kysymykseen. Menetelmää on hyvä käyttää myös silloin kun halutaan saada tietoa ryhmän sosiaalisesta ympäristöstä. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 61.)

Toteutimme haastattelut kahdessa eri ryhmässä. Yhteensä haastateltavia oli 13 henkilöä. Haastateltavista yhdeksän oli yli 65- vuotiaita ja 65 tai alle 65 vuotiaita oli neljä. Haastattelutilana käytimme Helsingin Aikalisän ryhmätalaa. Yhdeksi ryhmähaastattelun kestoksi olimme varanneet noin yhdeksänkymmentä minuuttia. Haastattelut tallensimme kolmelle eri nauhurille. Haastattelijoina oli kolme henkilöä, yksi toimi haastattelun vetäjänä, toinen havainnoi yleistä ilmapiiriä sekä nauhureiden toimivuutta ja kolmas kirjasi ylös haastateltavien ikäjakauman sekä piti kirjaa siitä, että jokainen haastateltavista sai puheenvuoron ja mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä. Yleinen tunnelma molemmissa ryhmähaastatteluissa oli myönteinen ja kannustava.

Anoimme tutkimusluvan joulukuun alussa 2015 (liite 3). Saatua tutkimusluvan, lähetimme Helsingin Aikalisän asukkaille kutsukirjeen ryhmähaastatteluun sähköpostitse sekä toimitimme jokaiselle asukkaalle kutsukirjeet kotiin. Kutsukirjeessä ilmoitimme haastattelun ajankohdat, jotka olivat viikoilla kahdeksan ja kymmenen. Haastattelut toteutimme viikolla kahdeksan. Aloitimme haastattelun kertomalla asukkaille tutkimuksen aiheesta, tarkoituksesta, sekä teemoista joiden ympärillä haastattelu suoritettaisiin. Pyy-simme asukkailta kirjallisen luvan haastatteluiden nauhoittamiseen sekä samalla selvitimme, että nauhat tulevat vain meidän käyttöömme. Kerroimme, että nauhat tuhoetaan asianmukaisesti litteroinnin jälkeen ja ettei asukkaiden henkilöllisyys selviäisi missään vaiheessa. Suoritimme haastattelut haastattelurunkoa käyttäen. Haastattelurunkoon olimme muodostaneet apukysymyksiä tutkimustehtävän mukaisesti (liite 4). Haastattelutilanteessa kävimme teemat yksitellen lävitse, jolloin apukysymykset olivat haastattelun tukena ja haastattelut etenivät johdonmukaisesti.

Haastattelut nauhoitimme kolmelle eri nauhurille, joista kirjoitimme ne sanatarkasti tietokoneelle. Aineistoa kertyi yhteensä 25 A4-kokoista sivua rivivälillä yksi kirjoitettuna.

8 Tulokset

8.1 Helsingin Aikalisä ry:n jäsenten alkuvaiheen toiveet ja odotukset senioritalosta

Alkuvaiheen toiveiden ja odotusten taustalla oli ajatus yhteisöllisestä asumisesta sekä mielekkään asunnon saamisesta.

Kuvio 1. Esimerkki luokittelusta

8.1.1 Ajatus yhteisöllisestä asumisesta

Kaikki haastateltavat mainitsivat yhteisöllisyyden tärkeäksi tekijäksi, kun alkoivat kiinnostumaan Aikälisä ry:n rakentamishankkeesta. Yhteisöllisyys ja yhteinen toiminta olivat tärkeitä tekijöitä tulevaisuuden asumismuotoa pohtiessa.

”...se yhteisöllisyys meilläkin on ollut... Olishan se kivaa jos olis jotain toimintaa, niin kuin edellisessä talossa ei ollut mitään.”

”Täällä vastataan kun tervehditään, ei katso ohi.”

”...sitten kun vielä vanhenen ja liikun pois talosta, niin on sitten ihmisiä joita mä olen tuntenut ne viimeiset 20 vuotta. Tää oli se hyvin tärkeä kriteeri.”

Melkein kaikki olivat sitä mieltä, että suuri houkutin senioritalossa asumiseen on se, että voi asua saman ikäisten ihmisten joukossa. He arvostivat rauhallisuutta ja ikäistensä seuraa. Muutama mainitsi edellisessä asunnossa viihtyvyyttä rajoittavaksi tekijäksi naapureina olevan nuorison, joka aiheutti rauhattomuutta asumisessa.

”Se nuortu ja nuortu koko ajan kun ne vanhat muutti pois ja ne nuoret osti sen. Ni sitten ajateltiin että nyt on aika lähteä.”

”Ja se on positiivista ikärasismia tai ikätietoisuutta.”

8.1.2 Toiveena mielekäs asunto

Tarkentavat kysymykset aihealueessa käsittelivät sitä mistä idea senioritaloasumiseen lähti, yhteisöllisen rakentamismuodon kiinnostavuutta sekä senioritaloasumisen houkuttelevuutta. Moni sai tietää Aikälisä ry:n rakentamishankkeesta lehti-ilmoitteluista. Kaksi haastateltavista mainitsi, että oli saanut tietää hankkeesta tutuilta tai sukulaisilta, jotka jo asuivat samantyyppisessä asumismuodossa.

”22.1.2014 oli lehdessä ilmoitus että Huutokonttorissa on tämä tilaisuus, jossa keskustellaan yhteisrakentamisesta ja sen Aikälisän aikaansaamisesta. Me tietysti vaimon kanssa lähdettiin sinne Huutokonttoriin ja ilmoitauduttiin heti. Ja odotukset on ollu jo ennalta, että tää yhteisöllisyys on ollu niinku päällimmäinen ajatus.”

Kaikille haastateltaville Aikälisän senioritalon sijainti keskustassa oli tärkeä tekijä. Enemmistö oli asunut koko ikänsä kantakaupungin alueella ja halusi pysyä samalla alueella

edelleen. Suurin osa haastateltavista mainitsi sukulaisten ja ystävien läheisyyden tärkeäksi tekijäksi. Myös harrastusten ja palveluiden läheisyys oli suurimmalle osalle tärkeä tekijä, kun tekivät päätöksen tähän rakentamisprojektiin lähtemisestä. Muutama mainitsi myös meren läheisyyden tärkeäksi tekijäksi.

”...lapset asuu tässä kävelymatkojen päässä...”

”...kun näin yksin asuu niin pitää asua keskellä kaupunkia. Että on kaikki palvelut ja monet ystävät asuu ihan keskustassa”

”...kaupunkiin asumaan. Ihmisten ilmoille.”

Muutama haastateltava mainitsi entiseen asuntoon tulossa olleet kalliit korjaukset, jonka vuoksi uutta asuntoa oltiin etsimässä. Tämän vuoksi uudisrakentaminen houkutteli, koska uuteen asuntoon ei ole tulossa isoja remontteja moniin vuosiin. Usea mainitsi myös tärkeäksi tekijäksi asunnon edullisuuden, kun se rakennetaan itse.

”... ja sitten tottakai tää taloudellinen puoli, että tässä säästää rahaa kun rakentaa itse. Ja tota varainsiirtovelalta vältytään ja sitä paitsi grynderin korkeat maksut jää meille itelle, että tää on tottakai yks tekijä.”

Suurin osa mainitsi yhteisrakennuttamisen ja senioritalon yhteisöllisyyden mielenkiintoiseksi projektiiksi, jossa houkutteli uudenlainen tapa hankkia omistusasunto. Muutama haastateltavista mainitsi olevansa yksityisyrittäjiä, joille riskinotto on tuttua. He olivat sitä mieltä, että projektiin sisältyi riskinsä, mutta se kannatti ottaa.

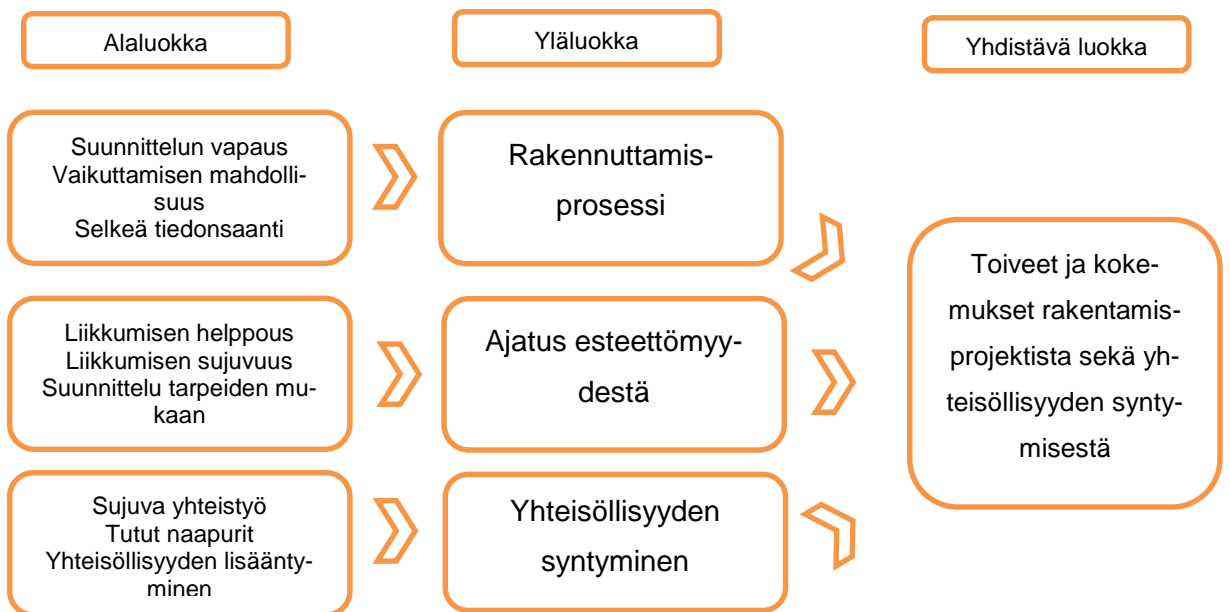
”Nii kun on entinen yrittäjä ollu, niin tää riskinotto on aika tuttua ja tää oli aika riskinotto. Ei ollu kuoppaakaan kaivettu vielä maahan ja sitouduttiin tällaiseen projektiin.”

Yhteisrakennuttamisen hyvänä puolena suurin osa koki myös sen, että he pääsivät itse vaikuttamaan asunnon pohjaratkaisuun ja materiaalivalintoihin.

”...kun sai itse suunnitella niin mä pistin kämpän uusiks ihan vaan sen takia että sen voi tehdä

8.2 Toiveet ja kokemukset rakennuttamisprojektista sekä yhteisöllisyydestä

Haastattelun toisessa osiossa kysyimme asukkaiden kokemuksia rakennusprosessista sen eri vaiheista ja siihen liittyvistä mahdollisista ongelmista. Kysyimme myös, kuinka asukkaat ovat kokeneet yhteisöllisyyden syntyminen ja millä keinoin yhteisöllisyys näkyy asukkaiden tämän hetkisessä arjessa.

Kuvio 2. Esimerkki luokittelusta

8.2.1 Rakennuttamisprosessi

Kaikki haastateltavat kokivat rakennusprosessin monineen eri vaiheineen mielenkiintoiseksi sekä opettavaiseksi kokemukseksi.

”Yhdessä vuodessa rakennettiin koko 8-kerroksinen talo, mikä lienee aika lailla erikoista”

”Me ollaan kerran viikossa käyty kävelyllä katsomassa mitä täällä tapahtuu ja hämmästely ennen kaikkea, miten tää valmistuu”

”Se on ollut todella sellainen oppimiskokemus ja ihana kokemus”

Ennen rakennusprojektin aloittamista kaikkien asuntojen tuli olla varattuja. Osa asukkaista joutuikin tämän takia myymään vanhan asuntonsa uuden asunnon rahoittamiseksi.

”Jokainen asukas on rahoittanut itse oman asuntonsa, ja tää on siitä erikoinen talo, että kun tämä valmistui niin taloyhtiöllä ei ollut senttiäkään lainaa”

”Olin itse mukana tarkistamassa, että jokainen on kykenevä maksamaan oman osuutensa. Koska jos joku ei pystynyt maksamaan niin muut joutui sitten”

Osa asukkaista koki haastavana sen, että ryhmärakennuttaminen oli Aikalisää rakennettaessa vielä monelle vieras käsite. Tämä vaikutti siihen, että osalla asukkaista oli vaikeaa saada pankin tukemaa rahoitusta projektia varten. Moni alkuvaiheessa mukana olleista asukkaista jättäytyikin pois jo projektin alkuvaiheessa, koska he kokivat, että rakennusprojektiin liittyi liian paljon riskejä.

”Jouduin pitämään semmoisen pienoislunnon pankkivirkailijalle, kun se ei ollut koskaan kuullutkaan tällaisesta”

”Me jouduttiin vaihtamaan pankkia sen takia, että siellä ei ymmärretty ollenkaan mistä on kysymys”

”Moni jäi siinä alussa tästä yhdistyksestäkin sen takia pois, että oli liian riskaapelia”

Rakennusprojektin vetäjäksi valikoitui henkilö, jolla oli aikaisempaa kokemusta vastaavanlaisista rakentamisprojekteista. Asiasta puhuneet olivat sitä mieltä, että ratkaisu oli erittäin hyödyllinen ja toimiva. Aukkaat kokivat myös, että rakennusprojektin eri vaiheista ilmoitettiin riittävästi ja että tieto joka asukkaille rakennuksen etenemisestä ja ongelmista annettiin oli ymmärrettävässä muodossa. Myös taloa suunnitellut arkkitehti valittiin sen mukaan, että arkkitehtitoimisto oli perehtynyt asukassuunnitteluasioihin.

”Se oli minusta mukavaa, että tähän ryhmärakentamisprojektiin kuului se, että meillä oli erinomainen projektinvetäjä, jolla oli kokemusta vastaavasta tai useammastakin”

”Kaupunki edellytti, että tällaiseen hankkeeseen valitaan kokenut ja pätevä vetäjä”

”...että kaikki se mikä tuli meille tiedoksi, meille tavallisille jäsenille niin oli kyllä minun mielestä sillä tavalla selkokielellä kerrottu, että se oli mun mielestä myönteinen asia”

Useat ilmaisivat lukuisten asukaskokouksien olleen hyödyllisiä. Tällöin asukkailla oli mahdollisuus keskustella projektin eri vaiheista, projektin etenemisestä sekä suunnitella tulevaa.

”Meillähän oli hyvin usein kokouksia, kiitettävän paljon. Missä sitten puheenjohtaja selosti mitä on tulossa”

”...mutta sitten me uskallettiin tehdä myös tämmöisiä tyhmiä kysymyksiä ja monta kertaa ne ei ollut ihan tyhmiä”

Aikalisä on siitä erityinen talo, että jokainen asukas on suunnitellut yhdessä arkkitehdin kanssa oman asuntonsa. Myös talon yhteiset tilat on suunniteltu yhdessä asukkaiden kesken. Kaikki haastateltavat ilmaisivat olevansa tyytyväisiä omaan asuntoonsa.

”Kyllähän mekin asuntoon olemme ihan tyytyväisiä. Niihin ratkaisuihin joita siten pyydettiin, eikä omaa suunnitelmaa heti kehtaisi moittiakaan”

”...vaikka nämä huoneistojen väliset seinät tietysti ovat paikallaan, mutta kaikkien huoneistojen noita sisäseiniä ja väliseiniä niitä on siirretty ja yhtään huoneistoa ei ole samanlaista. Että kaikki on uniikkeja”

”...ja oli mukavaa olla myös siinä kalusteryhmässä, jossa siis koitettiin etsiä sopivaa kalustusta tänne. Näihin yhteisiin tiloihin, joita täällä on aika runsaasti”

Osa asukkaista mainitsi kuitenkin negatiiviseksi asiaksi sen, että eivät saaneet kaikkia sovittuja tapaamisia arkkitehdin kanssa. Osa oli tavannut arkkitehdin kaksi kertaa ja osa vain yhden kerran. Muutamat kokivatkin, että olisivat kaivanneet enemmän tukea asunnon suunnittelussa ja ideoinnissa. Asukkaat tapasivat rakennusprosessin aikana myös muutosinsinöörin, joka oli koulutukseltaan teollinen muotoilija, sisustusarkkitehti sekä puuseppä. Asukkaat mainitsivatkin muutosinsinöörin kanssa työskentelyn hyödylliseksi asunnon toimintoja ja tiloja suunniteltaessa.

Aikalisän ryhmärakentamishanke oli tilattu rakennuttajalta kokonaisurakkana, joka vaikutti siihen, että osa asukkaista koki voivansa vaikuttaa liian vähän itse rakennuksen suunnittelun.

”Luvattiin kaksi kertaa arkkitehdin kanssa tapaaminen, niin sitten se oli vaan kerran. Se oli paha moka koska mä en keskittynyt niihin sähkötöihin siinä kohtaa..”

”Muutosinsinööri oli teollinen muotoilija, sisustusarkkitehti ja puuseppä koulutukseltaan. Todella loistavaa kokemusta”

”...et me ei niin kuin pilkottu sitä pieniksi palasiksi ja kilpailutettu jokaista osaa erikseen. Sen takia meidän kädet oli jossain määrin niin kuin sidottu ja osa porukasta valitti siitä, että liian vähän kysytään asukkailta, että mitä ne haluaa”

8.2.2 Ajatus esteettömyydestä

Haastattelussa mainittiin, että yhdeksi haasteeksi asukkaiden kesken muodostui käsitys siitä, tuleeko Aikalisä olemaan senioritalo vai palvelutalo. Osa asukkaista olisikin kaivannut Aikalisään enemmän palvelutalon kaltaisia palveluita ja toimintoja.

”Osa vaikutti, että ovat tulossa senioritaloon ja osa, ilmeisesti alussa mukana olleet olivat tulossa palvelutaloon ja siitä on käyty keskustelua”

”Se on suurin asia mikä tässä on ollut, joka on minun mielestä ymmärrettävä iän, kunnon ja toiveiden näkökulmasta”

Osa asukkaista koki asunnon esteettömyyden tärkeäksi. Asiasta maininneet olivat tyytyväisiä siihen, että kylpyhuoneet ovat riittävän isoja ja kynnykset on jätetty pois asunnoista. Asukkaat kokivat myös hyödylliseksi sen, että ulko-ovet ja väliovet avautuvat sähköisesti sekä ovet ovat riittävän leveät.

”Mun huoneistossakin on mahdollisuus siinä, että ei ole kynnyksiä ja kylppärihän on iso ovineen ja kaikki ovet sellaisia, että niistä pääsee rollaattorilla”

”...ne on valmiiksi huomioitu, kaikki siis esteettömyys...”

Osa asukkaista oli sitä mieltä, että Aikalisä tulisi olemaan viimeinen asunto johon he muuttavat. Tämän takia asuntojen esteettömyys, lähellä olevat palvelut, sekä yhteisöllisyys olivat tärkeitä kriteereitä rakentamisprojektiin lähtiessä.

”Kyllä se on sitten Maunulan uurnalehto seuraava paikka mihin mä menen”

”Minä todellakin ajattelen, että tämä on minun viimeinen huoneisto mihinkä minä muutan”

”Tänne tulee myös aika paljon puistoa ja kaikkea semmoista, kauheasti palveluita”

”Tähän talon oli ihan erilaista muuttaa kuin johonkin semmoiseen normaaliin kerrostaloon jossa ei tunne ketään”

8.2.3 Yhteisöllisyyden syntyminen

Kaikki haastateltavat kokivat yhteisöllisyyden tärkeäksi ja toimivaksi tekijäksi. Osa oli sitä mieltä, että yhteisöllisyys tulee kasvamaan vuosien myötä. Haastatteluiden ajankohtana

asukkaat olivat vasta muuttaneet Aikalisään ja monella asukkaalla oli vielä oman asunnon laittaminen kesken. Joten he uskoivat yhteisöllisyyden lisääntyvän, kunhan asukkaat ovat ensin rauhassa asettuneet aloilleen.

”Yhteisöllisyshän tarkoittaa demokratiaa niin kuin huippumäärin”

”Me ollaan just sen äärellä, että tää puhkeaa kukkaan tää yhteisöllisyys”

”Musta tässä on erinomaiset edellytykset saada yhteisöllisesti hyvin toimiva homma ja siitä on jo nyt selviä viitteitä”

Aikalisässä on myös mahdollisuus osallistua erilaisiin aktiviteetteihin, kuten muun muassa joogaan ja pilatekseen, jotka järjestetään Aikalisän omissa tiloissa. Jumbpien ohjaajaksi on palkattu ulkopuolinen tekijä. Taloyhtiöstä löytyy myös yhteiset saunatilat sekä kuntosali. Ala-aulaan on suunniteltu yhteinen tila, jossa voi päivän lomassa rentoutua, lukea yhteisiä lehtiä sekä tavata naapureita. Kaikki haastateltavat ilmaisivat tyytyväisyytensä yhteisten tilojen käyttöön sekä mahdollisuuteen osallistua yhteisiin liikuntahetkiin.

”Mun mielestä on ollut todella loistavaa se, että täällä on näin nopeasti saatu tämmöistä liikuntaa”

”...nämä on olleet kivoja, nämä yhteiset pilatekset ja jummat”

”Meillä oli tosi kivaa silloin joulun alla, kun meillä oli tämä yhteinen tilaisuus”

Asukkaat kokivat myös tärkeäksi ja yhteisöllisyyttä lisääväksi tekijäksi sen, että asukkaat tunsivat toisensa taloon muuttaessa. Osa haastateltavista koki tämän lisäävän turvallisuuden tunnetta. Haastateltavat kokivat hyväksi sen, että asukkaat pystyvät itse määrittelemään, kuinka paljon he haluavat osallistua yhteisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin.

”Täällä saa valita, jos haluaa olla yksin saa olla yksin. Ja jos ei halua niin aina kompastuu johonkin”

”Mä sain ihan pyytämättä ja yllättäen apua. Hän vaihtoi minulle näitä lamppuja, mä olin aivan kyneleet silmissä”

”Mun mielestä tulee kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi. Tai voi kävellä tarvittaessa kiireessä ohitse ja nostaa vain lapasta”

8.3 Tulevaisuuden visio Aikalisässä asumisesta

Haastateltavilta kysyttiin heidän ajatuksiaan ja tuntemuksiaan, siitä minkälaisena he näkevät asumisjärjestelynsä noin 10–15 vuoden kuluttua. Lisäksi tiedusteltiin, ovatko he jollain tavalla valmistautuneet siihen jo rakennusvaiheessa ja vaatiiko se mahdollisesti joitain lisäjärjestelyjä tulevaisuudessa.

Kuvio 3. Esimerkki luokittelusta

8.3.1 Tulevaisuuden tarpeet

Suurin osa haastateltavista ei ollut syvemmin ajatellut tulevaisuutta asumisen kannalta. Ajatus kuitenkin siitä, että he asuisivat nykyisessä asunnossa, vaikutti heidän mielestään hyvältä ja mielenkiintoiselta. Muutamalla oli kuitenkin jo ennakkoon ollut ajatus, että tässä on pysyvä asunto, jossa haluaa asua myös ikääntyneenä.

”Niin että viidentoista vuoden päästä ei olla kyllä puhuttu muuta kuin, että oltaisiin täällä vielä silloin.”

”Mennään nyt päivä tai viikko tai vuosi kerrallaan. Kyllä täällä asuu ja sitten jos on tarve niin ehkä jonnekin muualle...”

”...se sitten tulee aikanaan ja se tehdään tarpeen mukaan jos tarvitsee muutoksia tehdä. Ja sitten joskus jos kovin huonoksi tulee, niin ei tässä pysty asumaan koska ei tämä mikään vanhainkoti ole.”

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että he mahdollisesti tulevaisuudessa hankkivat palveluita ja tukitoimia keskitetysti. Tällä tavoin sen katsottiin olevan myös taloudellisempaa.

Haastattelussa tuli esiin myös se, että talon lähiympäristössä on runsaasti palveluja ja alue kehittyy koko ajan.

”Ja sitten varmaan on kun niitä tarpeita tulee matkan varrella, niin tämä yhteisökin muuttuu sellaiseksi, että ehkä keskitetysti hankitaan kodinhoitoa ja muuta...”

”Ja tietenkin sehän on selvä asia, että meille tulee tilanne jossa me tarvitaan. Mitä enemmän me saadaan yhdessä tehtyä, sehän on kaikkien etu.”

8.3.2 Sosiaalinen kanssakäyminen

Enemmistö haastateltavista kertoi toiveesta, että talon yhteisissä tiloissa järjestettäisiin nyt ja tulevaisuudessa erilaista toimintaa. Haastattelussa tuli esille, että asukkailla on monenlaista osaamista, jota voisi hyödyntää yhteisössä.

”Meillä on osaamista täällä hirveän paljon, on näitä sähkömiehiä ja näitä muita taitureita ja sit on musiikinalan ihmisiä”

”...kun on tällaista yhteisöllisyyttä ja ihmisiä ympärillä niin se ennaltaehkäisee demenssiä.”

”...sellainen kirjallisuusryhmä voisi olla mukava, niin kuin lauluryhmä oli jo silloin aluksi. Tämmöisiä ikään kuin mieltä virkistäviä ja kaikkea mahdollista liiallista ikääntymistä ennaltaehkäisevää toimintaa.”

Tärkeänä pidettiin musiikkia ja eri tavoin muistia ylläpitäviä aktiviteetteja. Haastattelun aikana mainittiin erilaisia teemailtoja kuten karaokeilta, kirjallisuus- ja lauluryhmä sekä muistikerho. Sosiaalinen kanssakäyminen nähtiin positiivisena voimavarana asukkaiden kesken, joka kehittyy vuosien aikana.

”Tulevaisuuden visiossa meidän pitäisi täällä kehittää sitten sellaisia juttuja, että muisti pelaisi. Jotain pelejä ja niin kuin musiikkia, sanotaan että musiikki on hirveän tärkeä muistille.”

”...äärimmäisen mielenkiintoista ajatella, että me oltais kaikki täällä silloin 20 vuoden päästä. Siinä tulee just sellainen oikeanlainen yhteisöllisyys, että me nähdään toisissamme se ikääntyminen...”

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Haastatteluja tehdessämme laitoimme merkille, että haastateltavat kokivat tämän tilaisuuden olevan heille mieluinen. Yhteinen keskustelutilaisuus ulkopuolisen tahon kanssa oli hyvä foorumi käydä läpi rakennusprosessia.

Yhtenä tarkentavana kysymyksenä haastattelussa meillä oli kiinnostuksen herääminen yhteisölliseen rakennuttamiseen. Yhteisöllisyyden syntymisestä ja sen merkityksestä nousikin merkittävä tekijä keskustelun aikana. Haastateltavat innostuivat keskustelemaan yhteisöllisyydestä laajemminkin. Se osoittautui yhdeksi tärkeäksi tekijäksi, kun asukkaat tekivät päätöksen lähteä mukaan rakennuttamisprojektiin.

Haastattelussa tuli esille, että yhteisöllisyys ja yhteinen toiminta olivat tärkeitä tekijöitä asumismuotoa pohtiessa. Eloranta ja Punkanen (2008: 135) mainitsevatkin että yhteisön muodostavat ihmiset kokevat tunnepitoista suhdetta muihin yhteisön jäseniin. Yhteisöllisyys syntyy jäsenten kesken toiminnallisuuden ja henkisen siteen myötä. Haastattelussa tuli esille, että asukkaille oli tärkeää että he voivat asua saman ikäisten seurassa. Lisäksi asukkaat kokivat tärkeäksi sen, että he tunsivat toisensa taloon muuttaessaan. Tämän he kokivat lisäävän turvallisuuden tunnetta.

Kuten Tervaskari (2006) mainitsee, sosiaalinen kanssakäyminen ylläpitää iäkkäiden toimintakykyä ja ihmissuhteet tuovat merkityksellisyyttä elämään sekä pitävät mielen virkeänä. Myös kerhot ja yhdistykset ovat henkisesti antoisia ja ylläpitävät terveyttä. Haastattelussa ilmenikin että asukkaat pitivät tärkeänä yhteisten tilojen olemassaoloa, jotka mahdollistavat yhteisen toiminnan ja tilaisuuksien järjestämisen. Koska asukkaat olivat juuri muuttaneet taloon, he uskoivat, että yhteisöllisyys tulee tästä eteenpäin vielä kehittymään ja kasvamaan. Tähän asukkaiden yhdessä suunnittelemaat yhteiset tilat luovat hyvät mahdollisuudet.

Parhaimmillaan esteetön ympäristö ylläpitää ikääntyneen tämänhetkistä toimintakykyä sekä edistää fyysisiä, psyykkisiä ja kognitiivisia ja sosiaalisia toimintakyvyn osa-alueita. Asuntojen ja asuinympäristöjen esteettömyydellä voidaan vähentää ikääntyneiden tapa-

turmia, lisätä turvallisuuden tunnetta ja omatoimisuutta. (Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. 2008: 40.) Haastatteluissa tuli ilmi, että yllättävän harva oli ajatellut esteettömyyttä asuntoa suunnitellessaan. Asuinympäristön esteettömyys oli kuitenkin ollut yksi tärkeä tekijä, kun haastateltavat olivat valinneet asuinpaikkaansa. Mielestämme yksi syy tähän voi olla se, että haastateltavat vaikuttivat olevan hyvässä fyysisessä kunnossa. Tämän vuoksi asunnon esteettömyys ei ole tällä hetkellä heille erityisen tärkeä seikka. Uskomme, että esteettömyys, tukipalveluiden tarve ja muut toimintakyvyn muutosten tuomat haasteet nousevat esille asumisessa asukkaiden ikääntyessä.

Haastattelun ajankohtana asukkaat olivat juuri muuttaneet asuntoihinsa. Keskustelua hallitsi itse rakennuttamisprojekti. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä asuntoonsa. Tähän vaikutti mahdollisuus suunnitella oma asunto toiveidensa mukaisesti arkkitehdin kanssa. Yhteiset tilat suunniteltiin arkkitehdin ja asukkaiden kanssa yhteistyössä. Rakennusprosessin alkuvaiheessa osalla asukkaista oli mielikuva enemmän palvelutalotyypisistä asumismuodosta, jossa olisi enemmän palveluja ja toimintoja.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla As Oy Helsingin Aikalisän asukkaiden kokemukset viiden vuoden kuluttua. Tällöin haastattelututkimuksella voisi kartoittaa asukkaiden kokemuksia yhteisöllisyyden toteutumisesta, tyytyväisyydestä asuntoon ja asumismuotoon. Lisäksi voisi selvittää onko asukkaiden toimintakyvyn mahdolliset muutokset tuoneet haasteita asumiselle ja miten tilanteet on ratkaistu.

Käytännön hoitotyötä ajatellen tällainen yhteisöllinen asumismuoto tukitoimineen voi mahdollistaa laadukkaan ikääntymisen omassa kodissa mahdollisimman pitkään.

9.2 Tutkimuksen eettisyys

”Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää tieteellisiä tietoja, taitoja ja hyviä toimintatapoja niin tutkimuksen teossa kuin sosiaalisesti tiedeyhteisössä ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaa”. (Kuula 2011: 34.)

Opinnäytetyössä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä. Opinnäytetyön tulokset esitetään siten, ettei yksittäistä henkilöä voida tunnistaa, aineisto käsitellään ja säilytetään asianmukaisesti. (TENK 2012.)

Tutkimuksen toteuttamista varten haimme asianmukaisen tutkimusluvan Helsingin Aikalisältä (liite 3). Toimitimme Helsingin Aikalisän asukkaille kutsukirjeen haastatteluamme sähköpostitse ja kirjallisesti (liite 1). Kutsukirjeessä selvensimme tutkimusaihettamme, tutkimusmenetelmää sekä kerroimme miten aineisto konkreettisesti kerätään ja siihen kuluva aika. Lisäksi korostimme haastattelun vapaaehtoisuutta, anonymiteettiä ja että haastattelu on mahdollista niin halutessa keskeyttää. Lisäksi liitimme kirjeeseen yhteystietomme.

Ennen haastattelun alkua haastateltavat saivat luettavakseen ja allekirjoitettavakseen tietoisien suostumuslomakkeen (liite 2), josta kävi ilmi vielä kerran osallistumisen vapaaehtoisuus, haastattelun keskeyttämisen mahdollisuus ja maininta että tulokset julkaistaan niin, ettei yksittäistä henkilöä voida tunnistaa. Haastattelun suorita lauseita lainatesamme olemme korostaneet haastateltavan anonymiteettia muotoilemalla lauseet mahdollisimman neutraaleiksi.

Lisäksi selvensimme, että haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Toimme esille myös sen, että haastatteluaineisto säilytetään asianmukaisesti ja tuhoataan opinnäytetyön julkistamisen jälkeen. (Kuula 2011: 235.)

9.3 Tutkimuksen luotettavuus

Aineisto analysoitiin induktiivisesti eli aineistosta lähtien. Aineisto pelkistettiin, ryhmiteltiin ja abstrahoitettiin. Muodostuneita kategorioita nimettiin induktiivisesti. Tutkimuksen tuloksena raportoimme analyysissä muodostuneet kategoriat. Tuloksissa esitettyjen suorien lainauksien tarkoitus on osoittaa opinnäytetyön luotettavuus. Samalla myös esittelemme haastatteluaineistomme, josta kategoriat on muodostettu. Tämä osaltaan lisää tuloksen luotettavuutta. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 10.)

Sisällön analyysissä tutkijan rooli voi ilmetä niin, että hänen subjektiiviset näkemyksensä tulevat esille tuloksessa. Tutkija joutuu tulkitsemaan aineistoa muodostaessaan siitä kategorioita, jolloin hänen omat mielipiteensä voivat muokata tutkimustulosta. Työssämme emme analysoineet piilossa olevia viestejä vaan keskityimme selkeästi ilmaistuun aineistoon. Näin ollen emme pidä ongelmana sitä, että olisimme tehneet omia tulkintoja aineistosta ja subjektiivisesti analysoineet sitä.

Kategorioinnissa tuloksen ja aineiston välinen yhteys tulee olla luotettavasti osoitettu. (Kyngäs – Vanhanen 1999:10). Kategorioiden muodostaminen aineistosta oli haasteellista, koska useat pelkistetyt ilmaisut olisivat sopineet useammankin kategorian alle. Toisaalta jotkut ilmaisut oli vaikea asettaa mihinkään luotuun kategoriaan ja sitä kautta muodostaa siitä abstrahointia. Tällöin joko teimme näistä ilmaisuista oman kategorian tai muokkasimme jo muodostuneita kategorioita uudestaan. Prosessin aikana kategorioiden muodostuminen muokkaantui aineiston käsittelyn edetessä ja aineiston sisällön hahmottumisen myötä. Tätä opinnäytetyötä oli tekemässä kolme henkilöä, jotka myös yhdessä tekivät aineiston analysointia ja kategoriointia. Tutkimustuloksen luotettavuuden kannalta oli tärkeää, että aineistoa käsiteltiin kolmesta näkökulmasta, jolloin mielestämme työn luotettavuus lisääntyy.

Aineiston kirjaajina toimiessamme ei meillä ollut mitään sellaista yhteyttä Aikalisä ry:n jäseniin, joka olisi voinut vaikuttaa siihen, mitä ja miten kirjaamme haastatteluaineistoa. Tämä osaltaan lisää työn luotettavuutta aineiston kirjaamisen osalta.

Kutsu haastattelutilaisuuteen lähetettiin kaikille Aikalisä ry:n jäsenille. Näin jokaisella yhdistyksen jäsenellä oli mahdollisuus osallistua haastatteluun ja aineiston keräämiseen. Tämä osaltaan lisää aineiston luotettavuutta, koska kaikilla oli samanlainen mahdollisuus osallistua haastatteluun. On mahdollista että opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa se, että suurin osa haastateltavista olivat aktiivisia jäseniä.

Yleinen tunnelma ryhmähaastatteluissa oli rento ja avoin, ja keskustelu oli vilkasta. Haastattelun alkuun sovimme yhteisesti, että puheenvuorot jaetaan vuorotellen. Annoimme haastateltaville ”koodinimet” esimerkiksi Rouva 1 ja Herra 2. Näin puheenvuorot jakautuivat melko tasaisesti. Keskustelusta huomasimme, että asukkaat tunsivat toisensa jo entuudestaan. Haastateltavat kokivat keskustelun hyvänä prosessina käydä lävitse rakennuttamisprojektia, yhteisöllisyyden syntymistä ja niiden tuomia kokemuksia.

Lähteet

Aalto, Anu – Kettunen, Salla. 2013. Hoivayrittäjyys ikääntyvien palveluissa – nyt ja tulevaisuudessa. Seinäjoen AMK julkaisusarja, B. Raportteja ja selvityksiä 70. Verkkodokumentti. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/63684/B70_netti.pdf?sequence=1>. Luettu 13.3.2016.

Asuntotuotantotoimisto 2015. Verkkodokumentti: <<http://www.att.hel.fi/fi/asumisoikeusasunnot/hankkiminen> . Luettu 28.10.2015.

Eloranta, Tuija – Punkanen, Tiina. 2008. Vireään vanhuuteen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Forss, Päivi – Vatula-Pimiä, Marja-Leena. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki: Edita.

Hitas-asuminen.2015. Helsingin kaupunki. Verkkodokumentti. <<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/asuminen/hitas/>>. Luettu 28.10.2015.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Verkkodokumentti. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Luettu 21.3.2016.

Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Keuruu: PS-Kustannus.

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. 2003. Sosiaali- ja terveysministerin julkaisuja. Verkkodokumentti. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113944/Julka_2008_3_ikaihmiset_verkko.pdf?sequence=1> Luettu 16.11.2015.

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013 – 2017. 2013. Ympäristöministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.ym.fi/fifi/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/ikaantyneiden_asuminen_kehittamisohjelma>. Luettu 5.9.2015.

Kiljunen, Kimmo 2015. Eläkeläisten taitettu itsetunto. Seniorikansalaisena nyky-Suomessa. Porvoo: Kimmo Kiljunen ja Minerva Kustannus Oy.

Kupari, Elina 2012. Senioriasumisoikeustalo – asukkaiden kokemuksia asuinyhteisöstä ja sen yhteisöllisyydestä. Opinnäytetyö. Verkkodokumentti. <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42695/URN:NBN:fi:juu-201312182835.pdf?sequence=1>>. Luettu 7.9.2015.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Kyngäs, Helvi – Vanhanen, Liisa 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 11, (1), 3–11. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Saatavilla sähköisesti: <<http://www.julkari.fi/handle/10024/110355>>.

Lintunen, Katja 2006. Rivitalo senioreille – pienasuntoon kohdistuvat vaatimukset suunnitteluprosessissa. Opinnäytetyö. Verkkodokumentti. <<http://www.oulu.fi/ark/projektit/tsa/kuvat/lintunen.pdf>>. Luettu 7.9.2015.

Pohjolainen, Pertti - Heimonen, Sirkkaliisa. 2009. Toimintakyvyn laaja-alainen arviointi ja tukeminen. Verkkodokumentti <<http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/1/fid/379>>. Luettu 21.9.2015.

Psyykkinen toimintakyky. 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/vaeston-toimintakyky/iakkaiden-toimintakyky/psyykkinen-toimintakyky>> Luettu 13.3.2016.

Rinne, Tuula 2010. Palvelut arjessa selviytymisen tukena senioritalo Tähtelässä. Opin- näytetyö. Saatavilla sähköisesti: <https://www.theseus.fi/bitstream/han-dle/10024/13048/Rinne_Tuula.pdf?sequence=1>. Luettu 7.9.2015.

Ryhmärakennuttajat ry 2013. Verkkodokumentti. <<http://www.ryhmarakennuttajat.fi/hankkeita>>. Luettu 22.3.2016.

Saraco D&M 2010. Verkkodokumentti. <<http://www.asuntohankkeet.fi/DowebEasyCMS/?Page=suurpelto1Etusivu>>. Luettu 22.3.2016.

Senioritaloyhdistys Aikalisä ry 2014. Verkkodokumentti. <<http://www.senioritaloaikalisa.fi/>>. Luettu 1.4.2016.

Seppänen, Matti 2015. Asukkaan näköisiä asuntoja - As Oy Helsingin Aikalisä ryhmä- rakennuttamisesimerkinä. Rakennettu Ympäristö. 30-32.

Tervaskari, Hilikka 2006. Senioreiden sosiaalinen ympäristö ja itsenäisyyttä tukevat palvelut. TSA loppuraportti. Verkkodokumentti. <<http://www oulu.fi/ark/projektit/tsa/palat/sosymptervas.pdf>>. Luettu 26.10.2015.

Toimintakyvyn ulottuvuudet. 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>> Luettu 13.3.2016.

Tuppurainen, Yrjö 2006. Tulevaisuuden senioriasuminen (TSA) -hanke. Loppuraportti. Verkkodokumentti. <<http://herkules oulu.fi/isbn9514281594/isbn9514281594.pdf>>. Luettu 6.9.2015.

Tyvimaa, Tanja 2012. Suomalaisen seniorin asunnon valinta. Rakennustieto. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <https://www.rakennustieto.fi/Downloads/RK/RK120801.pdf>.

Törrönen, Maritta 2006. Community in a children´s home. Child and Family Social Work 11. 129–137.

Vanhustyön Keskusliitto Ry/ Eloisa ikä –ohjelman koordinaatio. Eloisa ikä –ohjelma (2012-2017). Verkkodokumentti. <https://www.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/Eloisa%20ik%C3%A4%202012-2017%20ohjelmasuunnitelma%20VTKL.pdf>

Yhteisöllinen asuminen on Suomessa yhä harvinaista. 2012. Yle Elävä arkisto. Verkkodokumentti. <<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/03/14/yhteisollinen-asuminen-suomessa-yha-harvinaista>>. Luettu 26.10.2015.

Kutsukirje 14.1.2016

Arvoisa Senioritalo Aikalisän asukas

Olemme sairaanhoitaja opiskelijoita Metropolia Ammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyötä yhteistyöhankkeena Senioritalo Aikalisän kanssa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa ja kuvata Senioritalo Aikalisän asukkaiden kokemuksia senioritalon rakentamisesta - ideasta toteutukseen

Opinnäytetyö tehdään laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen, ja tutkimuksen aineisto kerätään teemahaastattelun avulla. Haastattelut toteutetaan kahtena eri päivänä. Haastattelu on vapaaehtoinen ja haastateltavalla on mahdollisuus halutessaan keskeyttää haastattelu.

Haastattelun ajankohta ja paikka on Senioritalo Aikalisän sali 1.krs Livornonkatu 8, tiistaina 26.1.2016. Ensimmäinen ryhmä kokoontuu klo 15.00–16.30 ja toinen ryhmä klo 17.30–19.00. Mikäli edellä olevat ajankohdat eivät sovi, järjestämme ylimääräisen haastattelun päivän 9.2.2016 klo 15 -16.30.

Haastattelu nauhoitetaan ja käsitellään luottamuksellisesti. Haastattelun tulokset opinnäytetyössä julkaistaan anonymisti eikä ketään haastatteluun osallistuvaa voida tunnistaa. Tutkimuksen tekemiseen on haettu asianmukainen tutkimuslupa.

Opinnäytetyön tutkimustehtävinä ovat:

1. Kuvata senioritalo Aikalisän asukkaiden kokemuksia rakennushankkeen eri vaiheissa.
2. Kuvata asukkaiden toiveita ja odotuksia rakentamisen eri vaiheissa.
3. Kuvata Aikalisän asukkaiden tulevaisuuden visiota asumisestaan senioritalossa 15 vuoden kuluttua.

Näihin perustuvat myös aiheemme teemahaastattelussa.

Opinnäytetyömme onnistumisen kannalta olisi tärkeää, että haastatteluryhmät täyttyisivät.

Pyydämme Teitä ilmoittautumaan haluamaanne haastatteluryhmään sähköpostitse viimeistään torstaina 21.1.2016 osoitteeseen minna.hellman@metropolia.fi

Ryhmät täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Vahvistamme haastatteluryhmänne 22.1.2016 sähköpostiinne.

Opinnäytetyömme ohjaajana toimii yliopettaja, FT Leena Rekola Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Leenaan voi tarvittaessa olla yhteydessä sähköpostitse leena.rekola@metropolia.fi

Ystävällisin terveisin

Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijat

Minna Hellman, Anne-Marie Hildén ja Susanna Vöckler-Laitinen

Tietoinen suostumuslomake

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Senioritalo Aikalisän asukkaiden kokemuksia senioritalon rakentamisesta - ideasta toteutukseen.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelut nauhoitetaan ja lityteroidaan. Tulokset julkaistaan niin, ettei yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa. Haastateltava voi milloin tahansa keskeyttää osallistumisensa haastatteluun. Haastatteluaineisto säilytetään asianmukaisesti ja tuhotaan opinnäytetyön julkistamisen jälkeen.

Tutkimuksen toteuttavat sairaanhoitajaopiskelijat Minna Hellman, Anne-Marie Hildén, Susanna Vöckler-Laitinen. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii yliopettaja, FT Leena Rekola Metropolia Ammattikorkeakoulusta.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja suostun vapaaehtoisesti haastateltavaksi.

Allekirjoitus

Päiväys

Nimen selvennys

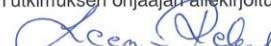
Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS 1 (3)

Hakijan tiedot	Nimi Minna Hellman, Anne-Marie Hildén, Susanna Vöckler-Laitinen	
	Postinumero 00500	Postitoimipaikka Helsinki
	Puhelin	
	Sähköpostiosoite	
	Tutkimuslaitos, oppilaitos tai muu yhteisö Metropolia AMK	Hakijan tehtävä/virka-asema opiskelija
Tutkimuksen ohjaaja	Nimi Leena Rekola	
	Toimipaikka ja osoite Metropolia AMK, Tukholmankatu 10, 00290 Helsinki	
	Puhelin +358 50 567 5430	Sähköpostiosoite leena.rekola@metropolia.fi
	Paikka ja päivämäärä 10/12/2015	Allekirjoitus, sitoudun ohjaamaan tutkimusta Leena Rekola
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä Helsingissä 17/12/2015	Hakijan allekirjoitus Minna Hellman
Valmistelija täyttää	☐ Olen tarkastanut lupaan liittyvät dokumentit	
	Lisätietoja	
Päiväys ja valmistelijan allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä / /	Valmistelijan allekirjoitus ja nimen selvennys
Päätätä täyttää	Tutkimusluvan myöntäminen	
	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä	
	Myöntämisen ehdot	
	☐ Tutkimuksen myöntämisen ja tietojen luovuttamisen ehtona on, että tutkimuksen tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseksi. Tutkimuksen valistuttua tiedot on hävitettävä asianmukaisella tavalla. ☐ Hakijan tulee toimittaa valmis raportti tutkimuksen valmistuttua ☐ Muut ehdot	
Perustelut myöntämättä jättämiselle		
Päiväys ja päättäjän allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä 13.1.2016 / /	Allekirjoitus KATJA KAUPPINEN
Tiedottaminen päätöksestä	☒ tutkimusluvan hakijalle ☐ tietohallintojohtajalle ☐ henkilöstöjohtajalle ☐ opintotoimistonpäällikölle ☐ TKI-kehityspalveluihin ☐	

TIIVISTELMÄ TUTKIMUSSUUNNITELMASTA

Tutkimuksen tekijä/-t	Minna Hellman, Anne-Marie Hildén, Susanna Vöckler-Laitinen	
Tutkimuksen nimi	Senioritalo Aikalisän jäsenten kokemuksia senioritalon rakentamisesta- ideasta toteutukseen.	
Tutkimuksen tausta		
Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimus-ongelmat	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Senioritalo Aikalisän asukkaiden kokemuksia rakentamisesta - ideasta toteutukseen.</p> <p>Mitkä olivat senioritalo Aikalisän jäsenten alkuvaiheen toiveet ja odotukset. Kuinka toiveet ovat toteutuneet talon valmistuttua. Mikä on Aikalisän jäsenten tulevaisuuden visio viidentoistavuoden päästä.</p>	
Tutkimuksen aikataulu	Ryhmähaastattelut toteutetaan 26.1.2016. Haastattelujen purku ja analysointi keväällä 2016. Toteutus vko 15. Tulokset julkistetaan toukokuu 2016.	
Liittykö tutkimukseen tutkimuseettisiä ongelmia? Jos liittyi, mitä?	Tutkimuksessa noudatetaan TENK (2012) ETENE tutkimusohjeita. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelun voi keskeyttää koska tahansa. Yksittäistä henkilöä ei pysy tunnistamaan tuloksista. Haastatteluaineisto säilytetään asianmukaisesti ja tuhotaan opinnäytetyön julkistamisen jälkeen.	
Metropolia ammattikorkeakoulun rooli tutkimuksessa (vastuut, velvollisuudet ja hyöty)	Opinnäytetyö on osa hoitotyön opintoja ja Metropolia AMK vastaa ohjauksesta.	
Tutkimuksen budjetti ja rahoittajat		
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä 10/12/2015	Tutkimuksen ohjaajan allekirjoitus

Liitteet

- Tutkimussuunnitelma
- Rekisteriseloste
- Tutkimuseettinen ennakoarviointilausunto
- Muut liitteet (esim. kyselylomake): Saatekirje

Teemahaastattelurunko

26.1.2016 Aikalisä ry:n senioritalo

1. Asukkaiden toiveet ja odotukset rakentamisen eri vaiheissa
 - mistä ajatus yhteisölliseen rakentamiseen on lähtenyt
 - mitä toiveita ja odotuksia/unelmia oli valmiista asunnosta ja asumisesta

2. Asukkaiden kokemuksia rakennusvaiheen eri vaiheissa
 - millaisia kokemuksia rakennusprosessista oli (vaiheet: suunnittelu, rakentaminen, valmis)
 - ovatko tavoitteet muuttuneet rakennusvaiheen aikana (vaiheet: suunnittelu, rakentaminen, valmis)
 - onko tullut yllätyksiä, joita ei osannut odottaa (vaiheet: suunnittelu, rakentaminen, valmis)
 - mikä lopputuloksessa on hyvää? mitä muuttaisit?
 - kokemus tämän hetkisestä yhteisöllisyyden toteutumisesta? miten se ilmenee? miten sitä tulisi kehittää?

3. Asukkaiden tulevaisuuden visioita asumisestaan senioritalossa 15 vuoden kuluttua
 - millainen kuva sinulla on tässä talossa asumisesta 15 vuoden kuluttua?
 - kuvaa ajatuksia yhteisöllisyyden kehittymisestä